

**หลักการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทาง
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
Environmental Management For Sustainable Development
based On Projects Initiated By His Majesty King**

มรกต กำแพงเพชร¹ และสรวรยา ธรรมอภิพล²

¹คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

E-mail : morakhot@hotmail.com

บทคัดย่อ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต จึงทรงให้มีการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกสิมมัตถ์ธรรมชาติที่มีชีวิตทรงเน้นงานด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของดิน น้ำ ป่าไม้ อาชีพ และพลังงานทดแทน โดยโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้นจะมีแนวทางเป็นไปตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ประโยชน์ เพื่อการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของประเทศพร้อมๆ กับการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการสิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่ยั่งยืนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

Abstract

With His Majesty King Bhumibol Adulyadej's astute foresight, the King recognised the importance of environmental and natural resource issues which may arise in the future. The project has begun under His Majesty the King's initiatives on Royal Development Study Center: a Living Natural Museum. More significantly, his emphasis had been focuses on aspects of Environmental Conservation and Rehabilitation, and exceptionally for land, water, forests, careers and renewable energy. From many royal initiative projects, there was the Philosophy of Sufficiency Economy to guide the way to leverage the utmost benefits from community based resources in order to solve the environmental problems of the country along with sustainable development.

Key Word: Environmental Management, Sustainable development, Projects initiated by His Majesty

บทนำ

ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาคุณภาพชีวิตไปเท่าใดปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลพิษก็ยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่กำลังประสบกับปัญหาดังกล่าวอยู่ในขณะนี้ ทั้งนี้เพราะการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ แต่ไม่ได้มีการวางแผนการจัดการที่เหมาะสมรองรับปัญหาที่จะตามมา ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติที่เหลืออยู่มีสภาพเสื่อมโทรมลง และปัญหาต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อมก็เพิ่มขึ้น ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต จึงทรงให้มีการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ส่วนใหญ่ทรงเน้นงานด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมซึ่งจะเป็นวิธีการที่จะทำนุบำรุงและปรับปรุงสภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น

ในหลวงทรงมีพระราชดำรัสว่า “..ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม หากมีเทคโนโลยีที่ทำได้ แต่ประชาชนทำตามไม่ได้ ไม่เอา เราต้องทำให้เรียบง่ายและได้ประโยชน์สูงสุด เพื่อประชาชนจะได้นำไปใช้ได้...” (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี) ด้วยพระมหากรุณาธิคุณทำให้พสกนิกรชาวไทยต่างรู้ซึ่งถึงพระอัจฉริยภาพรอบด้านของพระองค์ โครงการพระราชดำริหลายโครงการนอกจากจะแสดงถึงความห่วงใยของพระองค์ที่ทรงมี ต่อปวงชนชาวไทยแล้วยังยืนยันถึงพระปรีชาสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้วย จึงเป็นแรงบันดาลใจอันสูงสุดในการเขียนบทความวิชาการนี้

ซึ่งบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อน้อมรับและนำกระแสพระราชดำริมาเผยแพร่และประยุกต์ใช้เป็นหลักการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนตามแนวทางของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

ความสำคัญและที่มาของการจัดการที่ยั่งยืน

วิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั่วโลกได้กระตุ้นให้หลายประเทศเกิดความตระหนักที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ปี พ.ศ. 2515 จึงมีการจัดการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (United Nations Conference on Human and Environment) เป็นครั้งแรก ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน เพื่อร่วมมือกันพิจารณามาตรการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ประเทศต่างๆ

กำลังเผชิญอยู่จากจุดเริ่มต้นครั้งนี้ ประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้ตระหนักถึงวิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาแบบมุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว จึงหันมาให้ความสนใจกับการพัฒนารูปแบบใหม่ที่สามารถลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการพัฒนาได้ เป็นที่มาของแนวคิด "การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)" โดยมีหลักการสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การสร้างสมดุลระหว่าง 3 มิติของการพัฒนา ได้แก่

1. มิติการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพกระจายรายได้ให้เอื้อประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ในสังคม โดยเฉพาะคนที่มีรายได้น้อย
2. มิติการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาคนให้มีความรู้ มีสมรรถนะและมีผลิตภาพสูงขึ้น ส่งเสริมให้เกิดสังคมที่มีคุณภาพ และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้
3. มิติการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปริมาณที่ระบบนิเวศสามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมได้ การปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมในระดับที่ระบบนิเวศสามารถดูดซับและทำลายมลพิษนั้นได้ โดยให้สามารถผลิตมาทดแทนทรัพยากรประเภทที่ใช้แล้วหมดไปได้

ทั้งนี้ การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีระบบสังคมที่เป็นธรรม มีระบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคง ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอก มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ประชาชนรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป็นฐานในการผลิต เพื่อนำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

หลักการการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแต่ไม่ได้มีการวางแผนการจัดการที่เหมาะสมในการรับมือกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติในประเทศเสื่อมสภาพลง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเล็งเห็นและตระหนักถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้น จึงทรงได้ศึกษาค้นคว้าหาแนวทางแก้ไขปัญห โดยทรงมุ่งเน้นผลประโยชน์ที่ประชาชนส่วนใหญ่จะได้รับและสามารถดำรงชีพอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข โดยมีได้ทรงเห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยที่จะเกิดขึ้น พระองค์ทรงติดตามปัญหา ครุ่นคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาทิ้งปวง เพราะปัญหาลingkunganเป็นเรื่องที่รอไม่ได้ หากปัญหาสะสมถึงจุดวิกฤตจะกลายเป็นสายเกินไปที่จะคิดแก้ไข พระองค์

ทรงมีพระราชดำรัสเรื่องสิ่งแวดล้อมว่า “ปัญหาสิ่งแวดล้อมจะทำให้โลกเปลี่ยนแปลงไป สิ่งที่จะเกิดขึ้นนั้นเป็นความเดือนร้อนที่ทุกคนประสบ แต่ไม่ใช่ทุกคนจะรู้ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของเราทุกคนในฐานะพลโลกที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่แจ่มชัดเพื่อที่เราจะได้มีแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง” (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2559)

1. การจัดการและอนุรักษ์ดิน น้ำ และป่าไม้

ดิน

ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา อุตสาหกรรมการเกษตรเน้นการขยายพื้นที่การเพาะปลูก และใช้ที่ดินกันอย่างขาดความระมัดระวังและไม่มีการบำรุงรักษา ซึ่งทำให้คุณภาพของดินเสื่อมโทรมทั้งด้านเคมีและกายภาพ อีกทั้งยังมีการอพยพโยกย้ายกระจุกกระจายเข้าไปอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ทำให้พื้นที่ป่าไม้ถูกทำลายเพิ่มจำนวนมากขึ้น ปัญหาเหล่านี้หากไม่ได้รับการแก้ไขย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีแนวพระราชดำริเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรที่ดิน โดยสนับสนุนให้เกษตรกรได้เรียนรู้และเข้าใจวิธีการอนุรักษ์ดิน การปรับปรุงดินและนำไปปฏิบัติได้เอง ทรงนำเอาวิธีการปฏิรูปที่ดินมาใช้ในการจัดและพัฒนาที่ดินที่เป็นป่าเสื่อมโทรม ทิ้งร้าง วางเปล่า นำมาจัดสรรให้เกษตรกรที่ไร้ที่ทำกิน ได้ประกอบอาชีพ ในรูปของหมู่บ้านสหกรณ์ และโครงการจัดและพัฒนาที่ดินในรูปแบบอื่นๆ ทั้งนี้โดยให้สิทธิทำกินชั่วคราวชั่วคราว แต่ไม่ให้กรรมสิทธิ์ในการถือครอง พร้อมกับจัดบริการพื้นฐาน ให้ตามความเหมาะสม

น้ำ

จากการเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมเยียนพสกนิกรนับตั้งแต่ทรงขึ้นครองราชย์ ทำให้ทรงตระหนักว่าภัยแล้งและน้ำเพื่อการเกษตรและบริโภคอุปโภคเป็นปัญหาที่รุนแรงและสำคัญที่สุด การจัดการทรัพยากรน้ำและการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกและบริโภคอุปโภค นับว่าเป็นงานที่มีความสำคัญ และมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศในการช่วยให้เกษตรกรทำการเพาะปลูกได้อย่างสมบูรณ์ตลอดปี

ป่าไม้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเล็งเห็นว่าการจัดการทรัพยากรป่าไม้ มีความเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำ จึงทรงเน้นการอนุรักษ์และพัฒนาป่าต้นน้ำเป็นพิเศษ จากแนวพระราชดำริของ

พระองค์ก่อให้เกิดโครงการพัฒนา และบำรุงป่าไม้จำนวนมากมายทั่วประเทศ โดยเฉพาะป่าไม้ที่เป็นต้นน้ำลำธารให้คงสภาพอยู่เดิม เพื่อป้องกันอุทกภัยต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ในขณะเดียวกัน ก็ถนอมน้ำไว้ใช้สำหรับหล่อเลี้ยงแม่น้ำลำธารด้วยทรงใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ คือ พระองค์ทรงเข้าใจในหลักธรรมชาติและต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดกับธรรมชาติทรงมองอย่างละเอียดถึงปัญหาธรรมชาติ หากเราต้องการแก้ไขธรรมชาติ จะต้องใช้ธรรมชาติเข้าช่วยเหลือ อาทิ ยกตัวอย่าง การปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ได้แก่ ปลูกไม้เศรษฐกิจ ไม้ผลและไม้ฟืน นอกจากได้ประโยชน์ตามชื่อของไม้แล้ว ยังช่วยรักษาความชุ่มชื้นให้แก่พื้นดินด้วยธรรมชาติและมนุษย์ต้องเกื้อกูลกัน

2. หลักการจัดการภูมิสังคม

คำว่า “ภูมิสังคม” (Social Geography) หรือ Geosocial หมายถึง ความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม ชีวภาพ วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม เป็นคำที่ฟังจะได้รับความนิยมแพร่หลายเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้หลักการนี้เป็นหลักการทรงงานมาจาก คำ2 คำ “ภูมิ” และ “สังคม”

“ภูมิ” หมายถึง ลักษณะของภูมิประเทศ ซึ่งก็คือสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆ สภาพภูมิประเทศในแต่ละภูมิภาคนั้น มีความแตกต่างกันไป ตัวอย่างในประเทศไทย ภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นภูเขา ทางใต้เป็นพื้นที่พรุ ภาคกลางเป็นที่ราบลุ่ม ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่ราบสูงแห้งแล้งในบางส่วน เป็นต้น

“สังคม” หมายถึง สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม จารีตประเพณี วิถีชีวิต แนวคิดทัศนคติ ที่แตกต่างกันและอยู่ล้อมรอบผู้คนที่มีชีวิตอยู่ในพื้นที่นั้น

จากคำกล่าวที่ว่า “การพัฒนาใด ๆ ต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศของบริเวณนั้นว่าเป็นอย่างไร และสังคมวิทยาเกี่ยวกับลักษณะนิสัย ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า “...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทาง ภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ในสังคมวิทยา คือนิสัยใจคอของคนเราจะไปบังคับให้คนอื่นคิด อย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราไปช่วยโดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่า เขาต้องการอะไรจริงๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง...” (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ) ดังนั้นภูมิสังคมกับการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ นั้นจึงหมายถึง การพัฒนาหรือดำเนินการแก้ปัญหาอะไรก็ตาม ต้องยึด

หลักสำคัญคือ พัฒนาให้สอดคล้องกับภูมิสังคมกับในภูมิภาคนั้นๆ เนื่องจากแต่ละแห่ง คนไม่เหมือนกัน ขนบธรรมเนียมประเพณีก็ไม่เหมือนกัน นักพัฒนาจะต้องไม่ประเมินหรือคาดการณ์ว่าผู้คนในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งจะมีวัฒนธรรม ค่านิยม และการชอบหรือไม่ชอบสิ่งใดเหมือนกันไปหมดเป็นบรรทัดฐาน ต้องไม่ไปตัดสินใจแทนเขาในเรื่องของความต้องการและความพึงพอใจตามแนวคิดของนักพัฒนา หากนักพัฒนาสามารถพัฒนาตามสภาพความเป็นจริงของภูมิประเทศ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อและหลักศาสนาของคนในท้องถิ่น ย่อมทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั่นเอง

3. หลักการจัดการความรู้

ด้วยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมุ่งหวังจะพัฒนาประชาชนในชนบทให้สามารถมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นลำดับขั้น เริ่มต้นจากมีชีวิตที่ “พออยู่ พอกิน” เสียก่อน จากนั้นค่อยเพิ่มระดับเป็น “การพึ่งพาตนเอง” จึงค่อยยกระดับการพัฒนาสู่ระดับสูงขึ้นไปทรงมีพระราชดำริ ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อ ศูนย์รวมในการให้บริการประชาชนเพื่อให้ได้รับความสะดวก และประสิทธิภาพในการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์สูงสุด เป็นการเสริมสร้างการเรียนรู้แก่ประชาชนในชนบทสามารถพึ่งพาตนเองได้เป็นการ ระเบิดจากข้างใน คือต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อนแล้ว จึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก

พระองค์ทรงเห็นว่า การให้ความรู้ในการทำมาหากินให้แก่ประชาชนต้องอาศัยหลักวิชาการ แนวทางและวิธีการพัฒนาด้านต่างๆ เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมดังนั้นจึงทำการศึกษาค้นคว้า ทดลอง วิจัย จนได้ผลและประสบความสำเร็จ แล้วจึงถ่ายทอดความรู้นั้นไปสู่ประชาชน ด้วยวิธีที่ง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริซึ่งศูนย์ฯ ทำหน้าที่เสมือน "ต้นแบบ" ของความสำเร็จที่จะเป็นแนวทางและตัวอย่างของผลสำเร็จให้แก่พื้นที่อื่นๆต่อไป

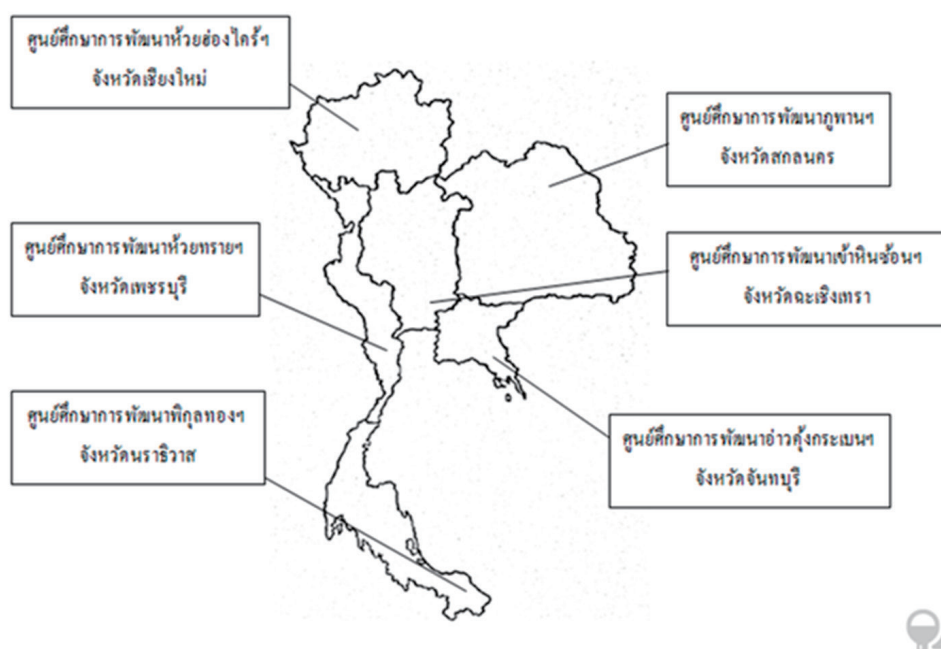
ตัวอย่างการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยผ่านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

หน้าที่หลักของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินำความรู้ที่ได้จากวิจัยและทดลองที่ประสบความสำเร็จแล้ว ไปถ่ายทอดให้กับเกษตรกรหมู่บ้านเป้าหมาย เรียกว่า “หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ” ในการส่งเสริมนั้นทำหลายวิธีด้วยกัน ทั้งนี้แล้วแต่สภาพสังคมวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่นั้น เกษตรกร

สามารถเข้ามาศึกษาทำงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาด้วยตนเองหรือเข้ามาเป็นหมู่คณะ หรือมีการส่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมออกไปแนะนำให้ความรู้หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ หมู่บ้านเหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นหมู่บ้านตัวอย่างให้เกษตรกรพื้นที่อื่นๆ ที่ห่างออกไปได้เข้ามาศึกษาและดูงานได้และการขยายผลการส่งเสริมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาจะสามารถขยายขอบเขตกว้างขวางออกไป การพึ่งตนเองการพัฒนาตามแนวพระราชดำริเพื่อแก้ไขปัญหาในเบื้องต้น ด้วยการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเพื่อให้มีความแข็งแรงที่จะมีแนวคิดในการดำรงชีวิตต่อไปแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือการพัฒนาให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพและความสามารถ “พึ่งตนเองได้” ในที่สุด

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกสิมภ์ธรรมชาติที่มีชีวิตในประเทศไทย

ที่มา: ดัดแปลงจาก ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกสิมภ์ธรรมชาติที่มีชีวิต หน้า 3

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯมีปัญหาที่เฉพาะและแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชวินิจฉัย เกี่ยวกับสภาพปัญหาของแต่ละแห่งไว้อย่างชัดเจน ในปัจจุบันมี 6 ศูนย์กระจายอยู่ในภาคต่างๆ ทั้ง 4 ภาค สรุปได้ดังนี้

ศูนย์ศึกษาการพัฒนา	ภารกิจหลัก
1. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน จังหวัดฉะเชิงเทรา	เน้นด้านการปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การปรับปรุงบำรุงดิน การปลูกป่าไม้ และการพัฒนาปศุสัตว์ การจัดตั้งธนาคารโค - กระบือ การส่งเสริมด้านการประมง การพัฒนาด้านไม้ดอกไม้ผล และการจัดการด้านสหกรณ์
2. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน จังหวัดจันทบุรี	เน้นการพัฒนาและอนุรักษ์สภาพ แวดล้อมชายฝั่ง การบำบัดน้ำเสียจากการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ การอนุรักษ์และรวบรวมพันธุ์ไม้ป่าชายเลน การวิจัยและทดสอบระบบการเกษตรผสมผสาน การส่งเสริมความรู้ในเรื่องการสหกรณ์ การอบรมด้าน ปศุสัตว์
3. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย จังหวัดเพชรบุรี	เน้นการพัฒนาเป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาด้านป่าไม้ เอนกประสงค์ จัดให้ราษฎรที่ทำกินอยู่เดิมได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าไม้ มุ่งฟื้นฟูสภาพป่าที่เสื่อมโทรม และสร้างแนวป้องกันไฟป่าโดยใช้ระบบป่าเปียก ศึกษาหาวิธีการให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพป่า พร้อมกับมีรายได้จากป่า และปลูกพืชชนิดต่างๆควบคู่กันไป
4. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน จังหวัดสกลนคร	เน้นการพัฒนาระบบชลประทาน พัฒนาระบบการปลูกพืชเศรษฐกิจ การทดสอบพันธุ์ข้าวไร่ ศึกษาระบบนิเวศวิทยาของป่า การปรับปรุงบำรุงดิน และการพัฒนาส่งเสริมด้านปศุสัตว์และประมง
5. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ จังหวัดเชียงใหม่	เน้นการพัฒนาพื้นที่บริเวณต้นน้ำลำธารของภาคเหนือ เพื่อเป็นต้นแบบ ในการพัฒนาลุ่มน้ำอื่นๆในภูมิภาค โดยใช้ระบบชลประทานเข้าเสริม การปลูกไม้ 3 อย่าง เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และเน้นเรื่องการพัฒนาป่าไม้พื้นที่ต้นน้ำลำธารให้สมบูรณ์เป็นหลัก และให้ปลายทางเป็นการศึกษาด้านประมงตามอ่างเก็บน้ำ

6. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอ จังหวัดนราธิวาส	เน้นการพัฒนาสภาพของดินที่มีปัญหา และใช้ประโยชน์ไม่ได้ ให้นำกลับมาใช้เป็นประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรมได้อีก เช่น การพัฒนาดินอินทรีย์และดินที่เปรี้ยวจัด การใช้น้ำชะล้างกรดจากดิน การพัฒนาพื้นที่ป่าพรุ การอนุรักษ์และบำรุงพันธุ์ไม้ในป่าพรุ การทดลองด้านประมงและเลี้ยงสัตว์ ตลอดจนไม้ดอกไม้ประดับ
--	--

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง 6 แห่ง เป็นจักรกลสำคัญของการพัฒนาชีวิตและสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยที่ได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวาง จะเห็นได้ว่าแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น แสวงถึงพระปรีชาสามารถอันสูงเลิศที่บ่งบอกถึงพระอัจฉริยภาพเป็นที่ยิ่งว่า ทรงเป็นนักพัฒนาที่ยิ่งใหญ่พระองค์หนึ่งในโลกนี้ทีเดียว

สรุป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นนักพัฒนาที่สุ่มรอบคอบ ทรงมีสายพระเนตรที่ยาวไกลอยู่เสมอหลักการจัดการการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของพระองค์นั้น ต้องเข้าใจธรรมชาติและกระบวนการพัฒนาสังคมที่เน้นคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นซึ่งไม่ใช่การพัฒนาที่เน้นเฉพาะทางวัตถุเท่านั้นแต่ต้องพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วยกัน ดังนั้น พื้นฐานที่จะต้องมีในกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ ความรู้ หากประชาชนมีความรู้ในด้านจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเกื้อหนุนกัน ไม่ทำลายซึ่งกันและกัน ใช้หลักการสร้างสมดุลในระบบนิเวศ จะทำให้ทุกชีวิตมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งยังผลให้ประเทศชาติสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานส่งเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ. สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ว.ป.ป.). [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://www.identity.opm.go.th/identity/king/show_content.asp?type_qry=04&king_code_qry=01&king_type_qry=1&lang=thai&cont_type=idea&menu_code=00000009 สืบค้นวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2559

ศูนย์การศึกษาพัฒนาพิพิธภัณฑสถานชาติที่มีชีวิต. สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ(มปป.). [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://www.vorapot.com/index_les/b_137.htm สืบค้นวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 http://oic.mnre.go.th/ewt_news.php?nid=351

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) (มปป.). [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.rdpb.go.th/>

. (2555)จอมปราชญ์แห่งการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานชาติที่มีชีวิต. บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. กรุงเทพฯ

สุเมธ ตันติเวชกุล. 2559 ได้เบื้องพระยุคลบาท. มติชน. กรุงเทพฯ หน้า 163-169

